

Förord

**Första maj, första maj
varje sliten kavaj
blir en mantel av strålande ljus
varje trött proletär
glömmer mödornas här
och går drucken av vårvindars rus.**

Hannes Sköld

Det står något av ett strålande ljus över första maj. Detta lockade oss till att forska i hur 1:a maj firats i Uddevalla.

Som källmaterial har vi använt protokoll och verksamhetsberättelser från arbetarekommunen, tidningarna Bohusposten, Bohusläningen och Kuriren. För 1898 användes boken "Uddevalla arbetarekommun 1898-1988", en minneskrönika av Nils Hillén.

Anteckningar om talare vid förstamajmöten i Uddevalla gjorda av Frank Eriksson.

1 maj blir demonstrationsdag.

På förslag av en amerikansk fackföreningsdelegation beslöt man vid socialistiska internationals kongress i Paris 1889 att göra 1 maj till en arbetarnas internationella demonstrationsdag för framför allt 8-timmarsdagen.

1889 blev den första samlingsdagen för denna internationella högtidsdag i Uddevalla.

Kravet om 8-timmarsdagen var ett krav som var med i varje demonstration i Uddevalla fram till 1919 då en provisorisk lag om 8-timmars arbetsdag infördes.

Allmän rösträtt var också ett krav som framfördes regelbundet under de första årens demonstrationer.

Oron för militarismen och för det kommande första världskriget märkes tydligt under 1910-talet.

Krav på industriell demokrati väcktes redan i 1922-års demonstration. Krav på den sociala demokratin var sedan ett krav som framfördes under många år.

1929 inställdes demonstrationståget på grund av dåligt väder. Möte hölls på Frideborg. Under trettioalet var kampen mot kommunismen, nazismen och för demokrati och fred de viktigaste kraven.

1940 var det ingen demonstration i Uddevalla på grund av mötesförbud, i dag ett märkligt beslut. Orsaken var det spända läget i Europa som stod mitt i ett världskrig.

1941 återupptogs demonstrationen igen, men denna gång som ett medborgartåg. I denna demonstration deltog många partier och organisationer.

Sysselsättningsfrågorna har ofta varit på dagordningen under ett stort antal demonstrationer. Inte minst under 30 och 40-talen.

I början av 60-talet minskade antalet deltagare kraftigt i demonstrationståget. 1962 var det endast 100 i tåget medan många körde bil i demonstrationståget. 1965 genomfördes inget demonstrationståg alls, man samlades till möte i Folkets park. Från 1967 fram till slutet av 1980-talet har anslutningen varit god i demonstrationstågen.

En kraftig minskning har sedan skett under 1990-talet.

1899.

Var den första demonstrationen i Uddevalla.

Samling skedde vid Gustav Adolfs torg. Avmarsch till Skansberget. (Gustav Adolfs torg är idag mera känt som Kungstorget).

Talare: Carl F. Nilsson, kassör i murarnas fackförening.

Ny Tids förste föreståndare.

Huvudparollen lånades från Göteborg. En jättestor röd fana med tre 8:or och texten: **8 timmars arbete, 8 timmars fritid, 8 timmars vila.**

Man hade ingen egen fana att föra i tåget. Eftersom man inbjudit rösträttsföreningen, sjukkasseföreningen och nykterhetsorganisationerna, hoppades arbetarekommunens styrelse att deras fanor skulle pryda demonstrationståget. Dessa organisationer, som till stor del styrdes av liberaler, ställde inte upp, därför att socialdemokraterna hade 8-timmarsdagen på sitt upprop. Men arbetarna ville inte kasta bort sitt för dagen viktigaste krav. De fick därför demonstrera ensamma. Senare under året ordnades en rösträttsdemonstration med deltagande av alla organisationer.

1900.

Demonstrationen hölls söndagen den 6 maj.

Antal demonstranter: 3-400 st.

Lokal talare var AP Viberg.

Huvudtalare: Sven Persson, chefredaktör för Östergötlands Folkblad.

Efter demonstrationen och talen vidtog dans.

Talaren hävdade att grundkravet var 8 timmars arbetsdag såsom ett grundvillkor för arbetarklassens höjande av fysiskt, intellektuellt och socialt liv. Talaren jämförde med Frankrike som i sin riksdag beslutat om 10 timmars arbetsdag, vilket borde bana väg för ett beslut i Sverige om en 8 timmars arbetsdag. Talaren berörde även kravet om demokratiska rättigheter för det arbetande folket.

Som avslutning uppmanade han de närvarande att verka för att stärka organisationernas arbete.

1901.

Demonstrationen hölls söndagen den 5 maj.

Antal demonstranter: 600 personer, många järnvägsarbetare, 3 st. fanor var med i demonstrationståget.

Demonstrationsväg: Gustav Adolfs torg-Skansberget.

Talare: Herman Carlsson, textilarbetarnas förbundsordförande, Göteborg. Vid besöket i Uddevalla försökte han få till stånd en fackförening på Kampenhofs textilfabrik, men det kom att dröja till 1919 innan en sådan bildades av J.W. Mårtensson.

Huvudparoll: **Lagstadgad arbetsdag. Politiska rättigheter.**

600 demonstrationsmärken såldes. Alla i tåget bar märket.

1902.

Demonstrationsväg: Gustaf Adolfs torg-Skansberget.

Talare: Redaktör A C Lindblad , Göteborg.

Huvudparoll: **Allmän, lika och direkt rösträtt**

Vädret: Ej gynnsamma väderleksförhållanden.

Lokal talare: Johannes Hermansson, arbetarekommunens förste ordförande.

Budskap: Av de vid riksdagens föreliggande, 8 rösträttsförslag fanns blott ett, som arbetarna kunde ge sin fulla tillslutning- den Brantingska motionen om allmän, lika och direkt rösträtt.

(I mars 1902 framlade regeringen förslag om ändrade rösträttsregler.

Både socialdemokrater och liberaler underkände förslaget, som skulle innebära att fortfarande mindre än 13 procent av svenska folket hade rösträtt).

1903.

Demonstrationen hölls den 2 maj.

Antal demonstranter: 2-300 järnvägsarbetare, ca 300 övriga, 6 st fanor.

Demonstrationsväg: Gustaf Adolfs torg - Skansberget.

Talare: Redaktör A.C Lindblad, Göteborg.

Talare vid Skansberget var redaktören för "Ny Tid", Göteborgs första socialdemokrat i riksdagen, invald 1907.

Till följd av sina sympatier för Tyskland under världskriget tvingades han lämna sin befattning vid "Ny Tid", men kvarstannade i riksdagen till 1934.

Lokal talare var Johannes Hermansson, arbetarekommunens ordförande.

Huvudparoll: **8 timmars arbetsdag, politisk rösträtt.**

Vädret var regnigt.

A.C Lindblad kritiserade den 1901 mot folkets vilja införda militarismen som har visat sina verkningar i form av en oerhört stigande militär budget till vilka medlen utkrävas genom en obarmhärtig indirekt beskattning.

Gruvarbetareförbundets förtroendeman E. Johansson Helsingborg, talade om fackföreningsrörelsen och nödvändigheten av anslutning till organisationen.

Senare på kvällen invigdes det provisoriskt anordnade Folkets hus basarbyggnaden, med anförande av C.A. Lindblad och E. Johansson .

1904.

Antal demonstranter: 500 personer, 8 fanor och standar, på plats 1.500 personer.

Demonstrationsväg: Gustaf Adolfs torg-Skansberget.

Talare: Helene Andersen -Ugland. En Kata Dahlström-kopia.

Huvudparoll: **8 timmars arbetsdag, bättre lönevillkor, allmän rösträtt.**

Vackert väder.

Lokal talare: Korgmakare K.O. Carlsson.

Talaren framförde skarpa snärtar åt den s.k. Åkarpsslagen, missbruket av polismakten samt överklassens brist på förståelse för det tunga slitet och mödans män för arbetarnas intressen.

(Åkarpsslagarnas syfte var att värna vad som kallades "arbetets frihet", dvs skydda de "arbetsvilliga" = strejkbrytare.

För att straffas enligt dessa lagar fanns det tre situationer som definierades som straffbara:

- * att söka förmå någon att *delta i strejk*;
- * att söka förmå någon att inte *återgå till arbetet* under pågående strejk;
- * att förmå någon att inte *utföra blockerat arbete*, (dvs. vägra att uppträda som strejkbrytare).

1905

Antal demonstranter: 800 personer.

Demonstrationsväg: Gustaf-Adolfs Torg-Skansberget.

Talare: F.E. Elmgren, Jönköping. År 1900 partiets första anställda agitator (under 20 års tid).

Paroll: **Ned med alla undantagslagar mot arbetarklassen och fram i stället med medborgarrätten.**

Vädret var regnigt.

Lokal talare: Johannes Hermansson, arbetarekommunens ordförande.

F.E. Elmgren protesterade mot militarismen, motståndet mot politisk rösträtt åt kvinnorna, våra "sabelskramlares" hållning gentemot Norges krav, samt att folkets barn tvingas tro på prästernas "lögner" m.m. Införa humanitet i stället för brutalitet.

Uttalande: Lagstadgad normal arbetsdag på högst 8 timmar.

Allvarlig protest mot maktägandes återupprepande försök att förfuska rösträttsfrågan. "Vi skola aldrig ge oss till tåls förrän vi med de medel som är erforderliga, genomfört den allmänna, lika och direkta rösträtten".

Kämpa för frihet och människorätt. Föreningsrätt och skyddslagstiftning i

stället för strejkförbud med fängelsestraff (regeringen försöker få igenom omvänt).

1906.

Antal demonstranter: 600 deltagare. 15 fanor.

Demonstrationsväg: Torget- Skansberget.

Talare: August Palm, Stockholm. Den Svenska socialdemokratins grundare. Har utgett "Folkviljan" 1882 och "Social-Demokraten" 1885. Flera fängelsestraff för smädelse av riksdagen m.m. Skrev ett brev till socialdemokratiska föreningen från Långholmen 1888, om att ett parti borde bildas, vilket skedde följande år.

Huvudparoller: **8 timmars arbetsdag och allmän rösträtt. Allas samverkan till allas väl. Upplysning, enighet, organisation och samhörighetskänsla är medlen som föra till detta mål.**

Vädret var kyligt men vackert.

Lokal talare: Johannes Hermansson, arbetarekommunens ordförande.

Förkortad arbetstid är nödvändigt för att arbetarna skall kunna leva kulturliv. Fred, frihet och full medborgarrätt, orättvis beskattning, emigrationen och kvinnors strävan att tillvarata sina intressen var områden som August Palm berörde i sitt tal.

Uttalande: "Arbetets män och kvinnor, samlade till första majdemonstration, fira proletariats högtidsdag under fredens och arbetets fanor, men frambära på samma gång sina bestämda protester mot det kapitalistiska samhällets hela sociala orättfärdighet. Vi fordrar samman med våra bröder, över hela världen 8-timmarsdagen, såsom en hörnsten i den effektiva skyddslagstiftningen vi eftersträva på alla arbetsområden. Men vi svenskar måste i dag främst minnas att ännu alltjämt de högtidliga löftena om politisk myndighet för svenska folket stå oinlösta. Ett folk, med vars enklaste medborgarrätt det prutas och köpslås och som bemöttes av det härskande fåtalet som en landsfarlig fiende, det måste till sist börja känna sig utstött och främmande i eget land. Inga tvångslagar och straffskärpningar kunna därvid hjälpa. De kunna blott göra klyftan djupare och klasskampen bittrare. Att ge folket fullt ut dess rätt i samhället är däremot ett livsvillkor för vår framtid som nation. På väg till rösträtt åt alla oförvitliga, myndiga män och kvinnor betecknar den socialdemokratiska motionen arbetarklassens närmaste krav. Mot regeringsförslaget som avbetalning har nog ett flertal bland arbetarna icke ställt sig direkt avvisande. Skulle däremot första kammaren avslå även detta, torde därmed tiden vara förbi för varje partiell rösträttsreform".

1907.

Antal demonstranter: 1.000 personer. 17 fanor.

Demonstrationsväg: Margretegårde-Skansberget.

Talare: N.R. Efling Stockholm.

Uttalande: Lagstadgad 8-timmars arbetsdag samt bifall till den socialdemokratiska rösträttsmotionen. Framhölls att demonstrationen innebar en protest mot det kapitalistiska samhället och militarismen m.m. Resolutionen antogs enhälligt.

Vädret: Mulet, delvis regnigt.

Lokal talare: Johannes Hermansson.

Etling framförde arbetarnas önskan att riksdagen nu gjorde "rent bord" och vädjade till nationen genom nya val. Rösträtt åt kvinnan. Uppmanade de närvarande att aldrig glömma det målet, som arbetarepartiet uppställt, utan städse söka sträva att komma framåt och slutligen därhän att bli medbestämmande i samhället med fulla medborgerliga rättigheter.

Talaren utbringade till sist ett leve för den internationella socialdemokratin. En arbetare uppmanade ungdomen att mera allmänt rycka in i socialdemokraternas leder. På kvällen höll snickerifabriks- och brädgårsarbetares fackförening faninvigningsfest i Frideborg, där även herr Etling talade.

Demonstranterna bar demonstrationsmärken och den blå förstamajblomman.

1908.

Antal demonstranter: 800 personer, 21 fanor och standar.

Demonstrationsväg: Gustaf Adolfs torg -Skansberget.

Talare: Leon Lindfors, Göteborg.

Huvudparoller: **8 timmars arbetsdag. Allmän rösträtt.**

Övriga paroller: En flock ungsocialister utvecklade innan demonstrationen börjat en fana med texten:

Ned med det barbariska landsruinerande och kulturhindrande militärväsendet.

Vackert väder.

Lokal talare: G. Lindstam, arbetarekommunens ordförande.

Det förslag om proportionella val, som nu antagits som vilande, vore omgärdat av alltför många garantier för att tillfredsställa arbetarnas fordringar. Därigenom skulle maktställningen ej komma att förskjutas i någon vidsträcktare mån, och vid röstningen skulle säkerligen metoden visa sig mycket svårförståelig. Arbetarna vill ha enkammersystem. Vilket nog ej vore farligare att genomföra här än i andra länder. Särskilt vore det inkonsekvent, att man i det vilande rösträttsförslaget fordrade 25 års ålder för valrätt, under det att en 21-årig man ansågs gammal nog att bli fosterlandsförsvarare, att gifta sig och bilda familj m.m. I frågan om riksdagsmannavalen i höst borde arbetarepartiet noga pröva sina kandidaters ställning till rösträttsfrågan samt akta sig för att giva sina röster åt personer, vilka gilla de maktägandes strävan att få klasslagsbestämmelser införda, fackföreningarna inregistrerade och tryckfriheten kringskuren. G. Lindstam yttrade bl.a. att här i landet man ej rustade mot utländska fiender, utan mot s.k. inre fiender, mot arbetarklassen och dess krav. Det vore nödvändigt att arbetarna reste en kamp mot militarismen, och detta skedde bäst genom utbredandet av organisationsrörelsen.

1909.

Antal demonstranter: 700 personer, 23 fanor och standar.
Demonstrationsväg: Lagerbergsgatan- marknadsplatsen vid teatern.
Talare: C. Gustav Lindstam skräddare Uddevalla, blev mycket snabbt en tändande kraft för Bohusläns arbetarrörelse. Blev riksdagsman 1915. Avled hastigt 1916. Arbetarekommunen reste en minnesten på Norra kyrkogården.

Huvudparoller: **8 timmars arbetsdag. Allmän, lika och direkt rösträtt.**

Övriga paroller: **Rättning vänster.**

Vädret: Kyligt, vid middagstid hagelskur åtföljd av regn.

Lokal talare: Stenhuggare Zachrisson.

Budskap: Den långa arbetstiden försoffar individen och förslöar släktet. Militarismen kunde med skäl anses som folkets förbannelse. Den slukade enorma summor, vore kapitalets heligaste egendom och användes för att hålla arbetarklassen nere, sådant måste energiskt bekämpas.

Talaren framhöll: Krav på allmän folkpensionering, manade att i första hand taga upp nykterhetsfrågan på programmet, dryckerna var ett av de bästa vapen deras motståndare hade i kampen mot dem. Även kvinnor borde ansluta sig till den moderna arbetarrörelsen, bilda sina föreningar på klasskampens grunder och sida vid sida med manliga kamrater arbeta mot det nuvarande samhällsskiktet. För att nå målet måste arbetarna lita på egen kraft, ansluta sig till organisationen och följa parollen: rättning vänster. I så fall kunde snart nog den dagen randas, då Sveriges proletärer bliva herrar i eget hus, och frihet, jämlikhet och broderskap skola råda.

Uttalande: 8 timmars arbetsdag påyrkades, en demokratisk författningsrevision samt fredens främjande och militarismens bekämpande m.m.

1910.

Antal demonstranter: I tåget 500 personer, 19 fanor, på plats 2.000 personer.

Demonstrationsväg: Gustaf Adolfs torg - Folkets Park.

Talare: Wilhelm Carlsson stenhuggare Lysekil. Riksdagsman 1918-1928.

Huvudparoller: **8 timmars arbetsdag. Militarismens fullständiga utplånande. Fred och broderskap mellan folken. Likhet inför lagen, trygghet för våra organisationer.**

Vädret: Ganska gynnsamma väderleksförhållanden.

Uttalande: Nödvändigheten av vidgad, alltmera aktiv solidaritet mellan alla länders arbetare och mellan arbetets män och kvinnor i varje land. I det starka genljudet av fjolårets stora arbetskonflikt och inför hotet om en tvångströja på arbetarklassens rörelsefrihet i form av en av kapitalistintressen färgad och förfuskad avtalslagstiftning, hävdar vi gentemot dessa planer såväl som mot allsköns redan för fientlig klasslagstiftning och stats-domarmaktens ofta visade partitagande

mot arbetarklassen, verklig likhet i rätt inför lagen som oundgänglig garanti för samhällets lugna och jämna utveckling.

1911.

Antal demonstranter: I tåget 600 personer, 20 fanor och standar. På plats 1.000 personer.

Demonstrationsväg: Gustaf Adolfs torg-Folkets Park.

Talare: T.H. Zetterling, Göteborg.

Huvudparoll: **8 timmars arbetsdag.**

C.G Lindstam hälsade välkommen.

Lindstam uttalade sig för fullständig avväpning och uppmanade i övrigt en kraftig agitation för det socialdemokratiska partiet vid höstens val.

Uttalande: Socialdemokraternas speciella önskningar och mål i de nyss nämnda frågorna betonades.

(Skol-, rösträtts och försvarsfrågorna).

1912.

Antal demonstranter: I tåget 400 st, 16 fanor och standar. På plats 1.000. Demonstrationsväg: Margretegårde - Folkets Park.

Talare: Redaktören Z. Höglund. En av arbetarrörelsens mest legendariska och kontroversiella personer. Blev journalist på Ny Tid. År 1908 utgav han tidningen "Stormklockan", som blev centrum för en fraktionsstyrelse inom socialdemokratin. Dömd till flera fängelsestraff.

Lokal talare: C.Gustav. Lindström.

Z. Höglund: Oförenligheten mellan militarismen och sociala reformer betonades med stor skärpa. Anser att konungen handlade oklokt, genom att demonstrera sina personliga meningar och särskilt sina sympatier för militarismens omåttliga krav: "Konungen bör stå över partierna".

Uttalande: 1. En protest mot kriget, tillfredsställelse med utgången av den stora kolarbetarekonflikten i England. Det framhålls att högern utnyttjar sin återstående makt att hindra eller stympa nödvändiga reformer och att "det arbetande folket måste nöja sig med de ansatser och halva resultat som arbetarnas växande politiska inflytande avpassar ett regerande mellanparti." Medborgarrätt åt män och kvinnor utan avprutningar. Lagstadgat effektivt arbetsskydd för 8 timmars dagen, för en omfattande socialpolitik, för rustningsbördornas minskning, för fred och folkförbrödning, för kapitalismens avlösning genom en socialistisk samhällsordning.

Uttalande: 2. Det protesterades på det skarpaste mot den liberala regeringens mobiliseringsproposition till riksdagen.

Slutligen uppläste herr Höglund följande förslag till hyllningstelegram, avsett att tillställas borgmästare Lindhagen Stockholm: Demonstranter i Uddevalla, till ett antal av 1.000 pers, ge sin livligaste anslutning till Eder motion för första kammarens och kungadömet avskaffande och sända Eder ett tack för Eder outtröttliga kamp för de små i samhället.

1913.

Antal demonstranter: Tåget 500 pers, 20 fanor och standar.

Demonstrationsväg: Margretegårde- Folkets Park.

Talare: C. Lindèn, Stockholm.

Huvudparoller: **Medborgarrätten, normal arbetsdag. Folkens förbrödning. Militärbördornas och tullens avskrivning, lagstadgad minimilön samt en för det arbetande folket fullt tillfredsställande folkpension.**

Vädret: Strålände sommarväder med klarblå himmel och värmande sol, samt träd och buskar i den första grönskans ögonsmekande skrud. 24 grader i skuggan.

Lokal talare: Johan Wictor Mårtensson, arbetarekommunens vice ordförande.

Med anledning av dagen såldes en röd demonstrationsblomma i form av en prästkrage, vilken vann en hel del köpare.

1914.

Antal demonstranter: Tåget 500 pers, 20 st fanor, 2 standar.

Demonstrationsväg: Gustaf Adolfs torg -Folkets Park.

Talare: Karl Kihlbom Halmstad. Agitator i soc. dem. ungdomsförbundet från 1908. Redaktör för Stormklockan, chef för Folkets Husrörelsen.

Standar 1) Nykterhet, upplysning, människovärde. Leve arbetarklassens sociala befrielsekamp!

Standar 2) Kvinnor slutet er samman!

Övriga paroller: **Leve kampen för folkets frihet och rätt. Leve socialdemokratin. 8 timmarsdagen.**

Vädret: Kallt, lite sol. Senare snöflingor.

Lokal talare: Johan Wiktör Mårtensson, arbetarekommunens vice ordförande.

Kilhbom framförde: Skänkte en tanke till kamrater o vapenbröder över hela världen. "Vår sak liksom Eder kamp är vår" Den oparlamentariska, av folket i val dömda kungaregeringen måste störtas och folkets fulla rätt att vara herre i eget hus fastslås och befastas. Vid höstens val måste sedan Sveriges arbetande folk i ännu tätare skaror än någonsin samlas kring socialdemokratin, folkets och fredens kämpar, för att ytterligare stärka den grupp, som i riksdagen står främst och djärvast i kampen för full demokrati och genomgripande sociala reformer. Det har alltmer blivit uppenbart, hur ofullkomlig och otillfredsställande den Lindmanska rösträttsreformen var och hur alltmer nödvändigt och ofrånkomligt det är för all ärlig vänster i landet att genomföra en verklig författningsrevision, som undanröjer reaktionens bålverk mot folkviljan och framstegsarbete.

Tågordning: Soc. dem. föreningar, kvinnoklubbar, ungdomsklubben, verdandilogerna, tunnbinderiarbetarna, fackföreningar, träarbetarnas avd. 176, typografklubben, charkuteriarbetarnas avd, grov- och

gråstensarbetarnas fackförbund, murarnas avd och skrädderiarbetarnas avd.

1915.

Antal demonstranter: Tåget 400 pers, 18 fanor o standar.

Demonstrationsväg: Margretegårde- Folkets Park.

Vädret: Mulet och något regn.

Huvudparoller: **Mot kriget och dyrtider. För freden och 8 timmars arbetsdag.**

C.G. Lindstam, som var årets huvudtalare, erinrade om att det var 17:e gången, som arbetarna samlats till demonstration för 8 timmars arbetsdag och andra krav. Sverige är ett av de få länder som icke ha lagstadgad arbetstid. Den långa arbetstiden förstör vårt släkte. Människan försumpas och begäret efter brännvinet och kortleken väckes i detta trötthetstillstånd.

Lokal talare var sekreteraren i arbetarekommunen , Bernhard Carlsson som slutligen läste partistyrelsens 1:majuttalande som enhälligt antogs.

Uttalande: Kravet på fred! Sveriges arbetande folk samlas till denna 1-majdemonstration i världskrigets skugga med brinnande maningsord till sina bröder i alla länder, krigförande som neutrala, att sätta in hela sin kraft för snarast möjliga fredsslut.

1916.

Antal demonstranter: 700 pers, 20 fanor och standar.

Demonstrationsväg: Kungstorget-Folkets Park.

Vackert väder med sol och friska vindar.

Talare: Anders Sjöstedt, bageriarbetareförbundets förtroendeman.

Uppskattad agitator.

Huvudparoller: **Mot krig och dyrtid, För fred och bröd. För fred och folkförbrödning. Frihet!**

Krav som betonades: 8 timmars arbetsdag. Bevara fred och neutralitet samt djupgående sociala reformer.

Det allt starkare ropet uppstiger från alla folken om tryggad och varaktig fred. Socialdemokraternas gemensamma program för den blivande freden innehåller: Erkännande av alla folks självbestämmanderätt, skiljedom i mellanfolkliga tvister, parlamentarisk kontroll över utrikespolitiken och internationell nedsättning i rustningsbördorna. En hälsning sändes av Sveriges arbetare till bröderna i alla de kämpande länderna. Den kraftiga vänsterförskjutningen vid landstingsmannavalen hade varit av ovärderligt gagn för en fast och otvetydig fredskurs. Emellertid arbeta alltjämt krigsaktiva krafter, uppmuntrade av stödet från högerens tidningar, mot landets neutralitet och för "den modiga uppslutningen". Med förvåning och oro ser man, att från landets ansvariga ledning ingenting åtgöres för att dämpa och stävja denna landsfarliga agitation. Istället har igångsatts en politisk process mot fredsvänner, en förföljelse utan hejd mot personer

och pressorgan, vilka i sina motsatta ytterligheter dock som sitt ögonmärke haft bevarandet av landets fred.

1917.

Antal demonstranter: I tåget 1.800 personer, 25 fanor och standar. På plats 3.500 personer.

Demonstrationsväg: Kungstorget - Teatern.

Talare: A. Norsell, Karlstad.

Huvudparoller: **Mot krig och dyrtid. För fred och bröd. Lindra nöden! Dela rätt! Öppna fängelseportarna för Amalteamännen!**

Övriga paroller: Ljus över landet, det är vad vi vilja!

Vädret: Köld och snö, därav demonstrationsplatsen.

Lokal talare: Axel V. Johansson, arbetarekommunens ordförande

A. Norsell berörde dyrtiden och de politiska dagsfrågorna samt förhoppning om ett demokratins genombrott även i vårt land.

Övrigt: Stationskarlen C. Forsman tolkade demonstranternas solidaritet och medkänsla med dem, som under klasskampen ådömts årslånga fängelsestraff, därvid särskilt erinrade om

Amalteamännen.

(Amalteamännen var tre personer som sprängde strejkbrytarfartyget Amalthea 1908. Den mest kände av amalteamännen var Anton Nilsson som dömdes till döden. Senare omvandlades straffet till livstids fängelse. 1917 benådades han av Branting).

1918.

Antal demonstranter: I tåget: 1.375, inkl. 30 fanor och standar.

Demonstrationsväg: Margretegårde-Skansberget.

Talare: Riksdagsman 1909-1922 redaktör Axel Ljungberg, Lysekil.

Lokal talare: Axel V. Johansson, arbetarekommunens ordförande.

Axel V. Johansson uppläste ett uttalande, som antogs.

Ungsocialisterna hade samlats kring en särskild talarstol. Där inledningsanförande gjordes av järnvägstjänsteman K. Forsman. Herr F. Severin, Örebro, höll föredrag om "den föreliggande situationen från syndikalistisk synpunkt".

(Det socialdemokratiska ungdomsförbundet utvecklades alltmer som en separat vänsterrörelse. 1917 lämnade de partiet. Från 1921 kallades sig förbundet Sveriges kommunistiska ungdomsförbund. Som motvikt till ungsocialisterna bildades i Uddevalla SSU Styrbord. (Styrbord=höger).

1919.

Antal demonstranter : I tåget 1.200 st, 25 fanor och standar. På plats: 2.000 personer.

Demonstrationsväg: Margretegårde - Skansberget.

Talare: Riksdagsman A.L. Johansson , Trollhättan.

Paroll: Ungsocialisternas: **Mödrar lären edra barn att avsky mänsklighetens största förbannelse, militarismen!**

Vädret var regnigt och kyligt.

Lokal talare: Axel V. Johansson, arbetarekommunens ordförande.

Krav på 8 timmars arbetsdag, varaktig social lagstiftning, önskemål om arbetslöshetsförsäkring, olycksfallsförsäkring, sjuk- och pensionsförsäkring samt påbyggnad av fattigvårdslagstiftningen. Krävs ett snart förverkligande av dessa önskemål. Maning till åhörarna att verka för tillslutning till fackföreningarna och Kooperationen samt för att klasslagarna komma bort, och att de lagar som finnas humaniseras så att största möjliga lycka vinnes för största möjliga antal medborgare. Uttalandet innehöll krav på fred, 8-timmars dagen och avslutades med "Leve 8-timmarsdagen", "leve en rättvis och varaktig fred!".

1920.

Antal demonstranter: 1.000 personer, 20 fanor och standar.

Demonstrationsväg: Margretegårde- Bryllands tomt.

Talare: Riksdagsman 1917-1927 C.O.V. Höglund Strömstad.

Huvudparoller: **Mot ekonomisk utplundring och militarismen.**

Vädret: Soligt men kyligt och blåsig.

Lokal talare: J.W. Mårtensson, arbetarekommunens vice ordförande.

Höglund tillbakavisade bl.a. talet om att arbetarna nu icke hade något att demonstrera för. 8-timmars dagen hade ännu stora luckor, handels- och lantarbetare t ex stod ännu utanför denna.

Kommunalskatteförslaget berördes ingående. På borgerligt håll sökte man avvärja förslaget att lyfta skattebördan av de svagare och på de bärkraftigastes axlar. Folkförbundet tänktes efterträdas av ett nationernas förbund och ett proletariats förbund, där arbetets frukter tilldelas dem som arbetar. Till sist manades till enighet, de fackliga och politiska intressena voro sammanfallande: två ben under samma kropp. Den dag alla arbetare inser enighetens styrka, då randas enligt talarens tro ett bättre, lyckligare samhälle för alla.

1921.

Antal demonstranter: I tåget 650 st, 18 fanor och standar. På plats 2.000.

Demonstrationsväg: Kungstorget - Folkets Park.

Talare: Red. Emil Sahlgren. Emil bildade SSU-styrbord 1917.

Redaktör och ansvarig utgivare av Kuriren 1922-1944. Ordförande i drätselkammaren. 1944 heltidsanställd drätseldirektör.

Huvudparoller: **Textilarbetarnas avd 29, protest mot de reducerade svältlönerna. Fram till internationell demokrati. Övriga paroller: Ungdom ! Socialdemokratin väntar på Er insats mot förtryck och fattigdom. (Styrbord).**

Vädret: Strålände solsken och högsommar värme, men några "torcktåror" föll.

Lokal talare: Arbetarekommunens ordförande Axel V. Johansson .

Emil Sahlgren inledde med att den gamla glansen lyser ej längre i arbetarnas blick. Det är något mörkt och tungt som ruvar över dem; arbetslösheten, redan inträdd eller befarad som trycker arbetaren, hans hem och familj. Ca 60-70.000 är arbetslösa och ca 100.000 har förkortad arbetsdag. Lönen har reducerats med 20-30%. Tullar på spannmål, mjöl och smör fördömdes. Tullen gjorde, enligt Fabian Månsson, 200 extra för en familj på 5 personer, en bra likvid för att man i fjol på valdagen satt hemma. Krigstidsindustrin måste bort. Lämpligt att årets värnpliktsövningar inställes och nödvändigt att möjlighet skapas för industriarbetare att få småbruk. Socialdemokraterna önskade folkstyre, politisk såväl som demokrati, men tog avstånd från att beträda den vågsamma revolutionära omvälvningsvägen. En stor uppgift vilade på socialismen, men det fordrades kunnigt, intelligent folk för att lyckligen föra dess program igenom. Av männen i ledet krävdes att de slog vakt om sina organisationer med aldrig slappnande intresse och att de med vaken blick följde sina förtroendemäns åtgöranden för korrigeringar och bortarbetande av all korruption. Särskilt vädjades till ungdomen att icke låta sport och andra intressen ta överhand. Då alla arbetare och med dem sympatiserande vilja socialismen, då skall och densamma genomföras. Till sist underströks vikten av att arbetarna hålla samman och riktades till partivänner en maning till arbete vid årets stundande politiska val.

1922.

Antal demonstranter: I tåget 900, därav över 100 kvinnor. 18 fanor, 3 standar. På plats: ca 1.500.

Demonstrationsväg: Kungstorget- Festplatsen på den s.k. Bryllas tomt, Folkets Park.

Talare: Alfred Lindqvist, Västerås. Riksdagsman Olovsson, som skulle hållit demonstrationstalet, hade på grund av sjukdom i familjen hindrats att infinna sig.

Huvudparoller: ***Kamp mot reaktionen, Protest mot de reducerade svärtlönerna, Fram mot industriell demokrati.***

Vädret: Gråkall väderlek.

Lokal talare: Arbetarekommunens ordförande Axel. V. Johansson.

Lindqvist erinrade om att decenniernas majdemonstrationer inte varit förgäves då rösträttsfrågan och kraven på 8-timmars arbetsdag hade vunnit sin lösning. En varning till arbetarepartiet mot att därför slöa till och visa valtrötthet. Detta föranledde till ökad aggressivitet från högern, som i fjolriksdagen lyckades förfuska bl.a 8-timmarslagen. Dock ryckte arbetarna då upp sig till ökad livaktighet och i valen i höstas insattes en avsevärt förstärkt arbetarrepresentation i riksdagen. Arbetslöshetsfrågan togs upp, 180.000 personer i vårt land är avstängda från möjligheten att tjäna sitt bröd. Dessa finge ej behandlas som tiggare utan som medborgare och föredragshållaren uttryckte sin förvisning om att ministären Branting skulle göra allt vad den kunde för att avhjälpa

arbetslöshetskrisens svåra verkningar för de närmaste berörda. Slutligen berördes arbetarepartiets gamla programpunkt beträffande socialiseringen och utvecklades antydningssvis varför man ville göra slut på den privata äganderätten till produktionsmedlen; man hade funnit detta riktigast och att det för alla skulle bli lyckligast.

Axel Johansson föredrog det officiella partiuttalandet, som antogs.

Övrigt.: Kommunisternas föredragshållare, redaktör Svensson Falun, kunde ej komma p g a " tågmissöde" (han hade stigit på fel tåg). Därför inbjöds dessa demonstranter att samlas kring socialdemokraternas talarstol.

1923.

Antal demonstranter: I tåget 1.000, 20 fanor. På plats 2.000.

Demonstrationsväg: Kungstorget- Folkets Park den sk Bryllans tomt.

Talare: Riksdagsman P.O. Sjöblom, Norrtälje.

Huvudparoll: ***Socialdemokratiska ungdomsklubben riktade ett standar med maning till ungdomen att delta i socialismens kamp mot förtryck och fattigdom.***

Vädret: Soligt men lite kyligt.

Lokal talare: Axel V. Johansson.

P.O. Sjöblom erinrade om att tiden och utvecklingen har runnit mycket fort sedan man första gången samlades till 1:a maj demonstration och om förhållandena under vilken den socialdemokratiska regeringen år 1921 trädde till makten. Såsom bevis på att arbetarna icke förgäves gått fram till valurnorna framhölls att nya ålderdomshem kommit till, sjukvården bättre ordnats och att man gjort vad man kunnat under nuvarande omständigheter för att möta arbetslösheten och depressionen. De s.k. direktiven och de omständigheter som föranledde Brantingska ministären att avgå klarades härefter ur socialdemokratisk synpunkt och särskilt liberalernas och herr C.G. Ekmans ståndpunkt kritiserades.

Att sammanjämkningens förslag föll hade väckt harm och avoghet i arbetarleden och vore ett memento för socialdemokraterna att i nästa val sluta sig samman, så att man försäkrade sig om majoritet i andra kammaren, vartill krävdes blott ett 10-tal mandat. (talaren syftade till ett förslag att arbetslösa skulle få ersättning när en arbetsplats var försatt i lockout. Förslaget avslogs och den socialdemokratiska regeringen avgick) Andra vägar finnas, men den som beträdes med röstsedel i hand för att nå målet borde beträdas. En hel del reformförslag låg på regeringens bord, färdiga att föreläggas kamrarna, bl.a skolreformen. Det krävdes vidare på anförda grunder att staten måtte få reglera och kontrollera det ekonomiska livet. Till sist uttalades en maning till socialdemokraterna att ålägga vilja och mod att delta i arbetarklassens strid för seger.

1924.

Antal demonstranter: 1.000 st, 20 fanor. På plats 2.000 pers.

Demonstrationsväg: Kungstorget- Folkets Park.

Talare: Ombudsman Per Bergman, modellsnickare, tillhörde ungdomskretsen kring Stormklockan. 1916 ombudsman i Sv. Träarbetareförbundet. Från 1920 anställd av LO.

Lokal talare: Axel V. Johansson.

Fastslogs att det inträtt förbättring på arbetsmarknaden, framtiden ter sig ljus, allt mindre arbetslöshet, löneavtal har uppgjorts. Krav på socialförsäkringsfrågorna. Arbetarna måste vid höstens val gå fram så mycket, att de kunde om möjligt få majoritet i riksdagen, för att föra fram denna fråga. Den industriella demokratin kommer aldrig att lösas så länge en högerregering sitter vid makten. När det nu föreligger förslag om nedskärning av försvarsbördorna, bör vi stödja detta. Enligt socialdemokraternas förslag skulle vi spara 100 milj. kronor. Militarismen måste nedskäras, men kan ej fullständigt borttas. Om kommunisterna vill ha bort militarismen, vill de istället beväpna proletariatet och detta är ju detsamma. För att föra fram dessa frågor måste vi samlas inom våra föreningar. Arbetet är källan till rikedom, arbetet är det stora och centrala. Må 1: a maj blir en arbetets högtidsdag avslutade Per Bergman sitt anförande.

1925.

Antal demonstranter: I tåget 1.000 personer, 22 fanor . På plats 2.000 pers.

Talare: Landstingsman Vilhelm Carlsson, Mölndal.

Vädret: Högblå himmel, strålande sol.

Lokal talare: Axel V. Johansson .

Talaren behandlade ingående försvarsfrågorna. Man vill få Västgöta-Bohus regemente förlagt till Uddevalla . Behandlade även 8-timmarslagen. Slutade med att i korthet polemiserade (vända sig) mot en artikel i Bohus-Posten, vari gjorts en del personliga utfall mot talaren i kristendomsfrågor.

Axel V. Johansson föredrog till sist uttalandet som antogs.

Innehåll: Nedrustning av försvaret. Högerns försök att förhindra en lösning i enlighet med folkmajoritetens, vid de senaste andrakammarvalen, klart uttryckta vilja måste på det beständigaste avvisas. Kravet om 8-timmars dagen måste definitivt förankras i Svensk lagstiftning liksom kravet på arbetslöshetsförsäkringar.

1926.

Antal demonstranter: I tåget 1.000 pers. På plats 2.000 pers.

Demonstrationsväg: Kungs- och Drottninggatan till Folkets Park.

Talare: Häradshövding S. Luterkort.

Huvudparoll: ***Den politik som inleddes genom 1924 års val, bör orubbligt fullföljas.***

Vädret: Mulet och regnigt.

Lokal talare: Axel V. Johansson.

S. Luterkort kom in på ett flertal lagfrågor. Lagen om 8-timmarsdagen har endast varit av godo trots alla påståenden i motsatt riktning. Den socialdemokratiska nu sittande regeringen försvarades och talaren kritiserade både högern och de frisinnade, speciellt då C.G. Ekmans förslag om att strejk ej skulle få tillgripas, när det gäller rättsfrågor. Den svenska arbetarklassen kämpar för sunda rättsförhållanden och fred och detta mål torde vara en god sporre i den strid, som komma skall. Talaren trodde att den svenska socialdemokratin slutligen skulle komma att stå ensam, men mindre i samband härmed om det gamla ordstävets att "ensam är stark". Den är stark i den mån, att den känner sitt ansvar och tror på sin uppgift.

Herr Johansson uppläste dagens uttalande, som antogs.

De närvarande fingo en vänlig påstötning att ordentligt sluta upp kring sina organisationer.

1927.

Antal demonstranter: I tåget 1.300 pers. På plats 2.000.

Talare: Red. Th. Magnusson, Göteborg.

Vädret: Det härligaste väder.

Lokal talare: Landstingsman Axel V. Johansson .

Talaren protesterade mot talet att arbetarna skulle vara på väg att bli den nya överklassen. De äro alltjämt förtryckta, men de äro på väg att erövra den politiska makten, som de ensamma borde besitta.

1928.

Antal demonstranter: I tåget 1200, 26 representerade fackföreningar eller socialdemokratiska organisationer. På plats 2.000.

Demonstrationsväg: Kungstorget- Folkets Park.

Talare: Riksdagsmannen och redaktören Conrad Johansson, Eskilstuna som var Brantings medarbetare i Social-Demokraten. 1917-1943 redaktör för tidningen Folket i Eskilstuna. Riksdagsledamot 1922-1943. 1943 Landshövding i Västmanlands län. Under kriget var han chef för informationsstyrelsen.

Bland främmande inslag i demonstrationståget märktes Bäve och Ödeborgs arbetarekommuner.

Vädret var strålande vackert.

Landstingsman Axel V. Johansson hälsade välkommen. 30 gånger har Uddevallas arbetare demonstrerat 1:a maj.

Talaren anklagade arbetarna för slöhet och likgiltighet. Manade alla socialdemokrater att målmedvetet arbeta inför höstens val och att ingenting försumma på det att var och en, hur det än går, må kunna vittna och säga att han gjort sitt bästa.

Axel V. Johansson uppläste partiuttalandet, som antogs enhälligt. Däri protesterades mot varje slag av förtryck och diktatur samt krävdes frihet och demokrati i alla länder.

Vidare protesterades mot sabotage i avrustningsfrågan, sabotage mot

Washingtonkonventionen och krävdes uppfyllandet av det löfte till arbetarklassen, som i frågan om 8-timmarsdagen gavs för mer än 8 år sedan. Talaren slutade med att uttala som sin tro, att årets valrörelse torde bli den hårdaste man haft att utkämpa och trodde att socialdemokraterna skulle möta en kompakt borgerlig väljarskara, samt manade arbetarna till enig frammarsch vid valurnan, då de skulle få lön för mödan.

1929.

Demonstrationståget fick ställas in p g a av det dåliga vädret. I stället samlades man i Frideborg, där det blev fullt hus.

Talare: Lektor Ernst Wigforss. Språkforskare, invald i riksdagen 1919. Ledamot i regeringen 1924, 1932-1949.

Förespråkade planhushållning, men inte socialisering.

Betraktades inom borgerligheten som en särskilt farlig man, hans arvsstatemotiv 1928 är berömd och fick effekt i det s.k. kosackvalet.

(Den borgerliga valpropagandan var 1928 hämningslös i sin hotfulla utformning efter tyska förebilder. Den som röstar på socialdemokraterna "röstade på Moskva... för beslagtalande av enskild egendom... du blir av med dina sparade slantar". Ännu värre skulle det gå för kvinnor och barn, familjen och moralen, om man skulle tro de borgerliga valaffischerna).

Huvudparoll: **Försvarsfrågan och välstånd åt alla.**

Uttalande: Kravet på 8-timmarsdagens fasta förankring i vår lagstiftning och på Washingtonkonventionens godkännande, på en human arbetslöshetspolitik, på arbetslöshetsförsäkring och på en rationell lösning av övriga socialförsäkringsfrågor, liksom på de sociala jordfrågornas tillfredsställande lösning. Instämmer i den socialdemokratiska Arbetar-internationalens adress till nationernas förbunds förberedande avrustningskommission med dess krav på en internationell överenskommelse om avrustning och en verklig fredens organisation.

Ernst Wigfors ifrågasatte starkt, om vi verkligen behöva ett försvar och i så fall hur det bör vara beskaffat. Stark gräns mellan borgerlig och socialdemokratisk uppfattning. De förra vilja gärna ge välstånd åt de fattiga, om det blott ej sker på de rikas bekostnad.

Socialdemokraterna mena att de rika får finna sig i att dela med sig något av sitt överflöd. Talaren berörde även sockerstriden. Där ville högern hjälpa betodlingen, men blott om det skedde på de fattigares (konsumenternas) bekostnad. Socialdemokraterna ville gå skattevägen, men då lät högern hela frågan falla. Talaren berörde även sparbankskraschen och höll på att insättarna bör skyddas.

(flera sparbankskraschade vilket ledde till politisk kris och finansminister Wohlin avgick).

1930.

Antal demonstranter: I tåget 1.500, 26 fanor. På plats 2.500 personer.

Demonstrationsväg: Kungstorget- Folkets Park.

Talare: Riksdagsman G.W. Hansson, Göteborg.

I tåget fanns en hel del arbetare från angränsande samhällen.

Vädret: Strålände vackert med sol och vår och milda västanfläktar, som värmdde upp kropp och själ.

Redaktör E. Sahlgren hälsade välkommen.

Erik Blomdahl föredrog partiuttalandet, som antogs.

G.W. Hansson konstaterade att man under de gångna åren vunnit mycket av vad man satt upp på önskelistan, men inte allt. Det gäller att slå vakt om vad som vunnits:

8-timmarsdagen, allmänna rösträtten och många sociala reformfrågor. Nuvarande krav: arbetslöshetens bekämpande samt försäkring mot arbetslöshet. Vidare framfördes

önskan om frid och fred nationerna emellan samt allmän avrustning. Kritiserade regeringsförslaget på brödtullar. Då blott 38% av landets jordbrukare har brödsäd till avsalu bleve spannmålstullen ingen hjälp för det stora flertalet. Erinrande om

remissdebatten, menade talaren att minister Lidman nu stod på gravens bredd. Skulle det vädjas till folket i val, manades alla och envar att rösta för en politik, som ej för till prisfördyring. Framåt och ej tillbaka vore arbetarnas lösen och genom arbete och strid för de socialdemokratiska idéerna skulle rätten till sist sättas i högsätet och frid och lycka skänkas land och folk.